

Epoka żelaza była jednym z najważniejszych okresów w dziejach wschodniej części basenu Morza Śródziemnego. Rozpoczęła się około 1000 r. p.n.e. i trwała aż do początku okresu hellenistycznego w IV w. p.n.e. Była okresem głębokich zmian i gwałtownych procesów, które zmieniły świat istniejący w późnej epoce brązu. W szczególności zmiany te objęły przemodelowanie systemu politycznego opartego na wielkich imperiach. Ich upadek doprowadził do wykształcenia się dużej ilości mniejszych państw. To one ostatecznie ukształtowały znany obraz epoki żelaza w Anatolii i wpłynęły na jej znaczenie. Z kolei wszystkie te zmiany, które miały miejsce w epoce żelaza stanowiły fundament pod szybkie zjednoczenie całego regionu przez kulturę helleńską rozpoczętą wraz z Wyprawą Aleksandra Wielkiego na Persję w IV w. p.n.e. W dalszej perspektywie zmiany te doprowadziły do romanizacji Anatolii i a następnie wykształcenia się kultury bizantyjskiej.

Późna epoka brązu może być śmiało postrzegana jako końcowy okres rozwoju, który trwał od końca chalkolitu, a ten był kontynuacją przemian rozpoczętych jeszcze w neolicie. W rezultacie, na skutek wielu przemian wykształcił się system geopolityczny zbudowany na wielkich imperiach jak Babilonia, Asyria czy królestwo Hetytów.

Z kolei początek epoki żelaza przyniósł swego rodzaju nową jakość i wiele zmian dla całej Anatolii. Dominacja hetycka zakończyła się a na obszarze przez nich kontrolowanym wykształciły się nowe, niezależne królestwa. Proces kształtowania się tych państw nigdy nie był przebadany pod względem ich rozwoju na obszar znajdujących się poza obszarami centralnymi, szczególnie z punktu widzenia osadnictwa wiejskiego. Ponadto, również przejście z epoki brązu do epoki żelaza nigdy nie było przebadane na takich obszarach. Z tego powodu w swoim projekcie chcę przebadać zmiany jakie zaszły pomiędzy tymi dwoma okresami na poziomie zmian w krajobrazie archeologicznym. Przede wszystkim za cel stawiam sobie sprawdzenie czy upadek imperium hetyckiego wiązał się z upadkiem wszystkich osiedli hetyckich i całkowitą reorganizacją pojmowania przestrzeni w na obszarze peryferyjnym. Sprawdzę również czy jakiegokolwiek elementy w krajobrazie epoki żelaza miały swoje korzenie w epoce brązu.

Całość krajobrazu archeologicznego, jaki wykształcił się w okresie epoki żelaza, była dalej rozwijana kolejnych okresach poczynając od hellenistycznego. Sam okres hellenistyczny odznaczał się silną unifikacją w zakresie społeczno-kulturowym na terenie całego wschodniego Śródziemnomorza. Natomiast geopolityczne koncepcje zostały nieco zmienione, a obszar Anatolii podzielony został na mniejsze i większe królestwa hellenistyczne, które zmieniały swoje granice przez cały okres hellenistyczny.

W swoim projekcie przebadam zatem również charakter i zasięg kontynuacji w krajobrazie osadniczym od epoki żelaza do okresu hellenistycznego dla południowo-wschodniej Anatolii. Zmiany jakie zostały zaobserwowane na wybrzeżu Morza Śródziemnego w tym okresie są licznie potwierdzone. Jednak, żadne studia skupione na obszarze prowincjonalnym nie zostały nigdy przeprowadzone.

Dla realizacji tych celów wybrałem obszar południowo-wschodniej części Środkowej Anatolii. Jest to bardzo obiecujący teren, który pozwoli wypełnić pustkę w naszym rozumieniu przemian jakie zaszły w regionie położonym pomiędzy obszarami centralnymi zarówno w okresie epoki żelaza jak i hellenistycznym. Z historycznego punktu widzenia ta część Anatolii powinna być bowiem postrzegana jako strefa w pełni peryferyjna. Jednakże ze względu na swoje geograficzne położenie winniśmy widzieć ją raczej jako obszar stanowiący strefę tranzytową, łączącą duże centra polityczne i stanowiącą komunikacyjną alternatywę dla strefy nadmorskiej. Stąd jest ona raczej strefą gdzie krzyżowały się wzorce płynące z różnych stron idealnie nadającą się do studiów nad krajobrazem archeologicznym.